

જીરુંના ભાવનો વરતારો (૨૦૨૦-૨૧)

જીરુંનું ઉત્પાદન મુખ્યત્વે ભારતની સાથે સીરિયા, ઈરાન, તુર્કિ, ચાઈના તેમજ લેટીન અમેરીકામાં થાય છે. આ બધા દેશોમાં ભારત જીરુંનો સૌથી મોટો ઉત્પાદક અને વપરાશકર્તા દેશ છે અને જીરુંના કુલ ઉત્પાદનના ૭૦% જેટલું ઉત્પાદન કરે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં જીરું માટે ભારત આગવું સ્થાન ધરાવે છે. કારણ કે ભારતમાં જીરુંનું ઉત્પાદન માર્ચ-એપ્રિલ માં આવે છે જ્યારે સમગ્ર વિશ્વમાં તે જૂન-જુલાઈ મહિનામાં આવે છે.

વર્ષે ૨૦૧૯-૨૦ દરમિયાન ભારતમાં જીરુંનું કુલ વાવેતર ૮.૪૨ લાખ હેક્ટરમાં થયેલ અને અંદાજિત ૫.૪૭ લાખ ટન ઉત્પાદન મળેલ જે વર્ષે ૨૦૧૮-૧૯ માં ૬.૯ લાખ ટન હતું અને વાવેતર વિસ્તાર ૧૦.૨૭ લાખ હેક્ટર રહેલ, તેની સાથેસાથે નિકાસ જે વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯ માં ૧.૮૦ લાખ ટન હતી જે વધીને ૨૦૧૯-૨૦માં ૨.૧૦ લાખ ટન થયેલ. આમ, નિકાસ તેમજ સ્થાનિક માંગ વધવાને કારણે માર્ચ-૨૦૧૮માં જીરુંનો ભાવ રૂ. ૨૬૯૨ પ્રતિ મણથી વધીને માર્ચ-૨૦૧૯માં ૨૮૮૨ પ્રતિ મણ અને ત્યારબાદ ઘટીને માર્ચ ૨૦૨૦ માં રૂ. ૨૫૬૮ પ્રતિ મણ, ઓગસ્ટ-૨૦૨૦માં રૂ. ૨૫૧૭ અને સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૦માં રૂ.૨૪૨૬ થયેલ જે પાછલા વર્ષના ભાવો કરતાં ઓછા છે. આનું મુખ્ય કારણ કોરોના મહામારીના કારણે ઘરેલું માંગ અને નિકાસ પર થયેલ વિપરીત અસર છે.

ભારતમાં ગુજરાત અને રાજસ્થાન જીરુંના ઉત્પાદનકર્તા બે મુખ્ય રાજ્યો છે, એમાંથી ગુજરાત લગભગ ૬૧ % જેટલું ઉત્પાદન સાથે પ્રથમ ક્રમાંકે છે. વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦ દરમિયાન ગુજરાતમાં જીરુંનો વાવેતર વિસ્તાર ૪.૮૦ લાખ હેક્ટર નોંધાયેલ (ચોથો આગોતરો અંદાજ, કૃષિ કલ્યાણ વિભાગ, ગાંધીનગર, ગુજરાત) જે વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯માં ૩.૫૦ લાખ હેક્ટર રહેલ(આખરી સુધારેલ આગોતરો અંદાજ, કૃષિ કલ્યાણ વિભાગ, ગાંધીનગર, ગુજરાત). ઉત્પાદન વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯માં ૨.૦૦ લાખ ટનની સામે વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦માં ૩.૮૫ લાખ ટન રહેલ. ચાલુ વર્ષે ઓછા ભાવો મળવાના કારણે જીરુંના વાવેતર અને ઉત્પાદનમાં ઘટ રહેવાની સંભાવના છે પરંતુ જીરુંનો પાછલાં વર્ષનો સ્ટોક વધારે હોય તે આ વર્ષે બજારમાં આવશે જેનાથી જીરુંના ભાવ બજારોમાં સ્થિર બની રહેશે.

ઉપરોક્ત ઉત્પાદન, આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં માંગ અને સ્થાનિક બજારોની વિગતોને ધ્યાનમાં લઈને સેન્ટર ઓફ એગ્રીકલ્ચરલ માર્કેટ ઈન્ટેલીજન્સ, નાહેપ-કાસ્ટ પ્રોજેક્ટ, આણંદ કૃષિ

યુનિવર્સિટી, આણંદ ખાતે સંશોધન હાથ ધરવામાં આવેલ જેમાં ગુજરાત રાજ્યના જીરાના મુખ્ય બજારના ઐતિહાસિક માસિક ભાવોનું વિશ્લેષણ કરેલ જેનાં તારણ પરથી અનુમાન છે કે જીરૂનો ભાવ માર્ચ-એપ્રિલ , ૨૦૨૧ (કાપણી સમયે) રૂ.૨૨૦૦-૨૭૦૦ પ્રતિ મણ (રૂ. ૧૧૦૦૦ થી રૂ. ૧૩૫૦૦ પ્રતિ ક્વિન્ટલ) રહેવાની સંભાવના છે.

જીરૂની નિકાસમાં વધારો થવાની સંભાવનાના લીધે જીરૂના ભાવ ભવિષ્યમાં વધી શકે છે.